

LA BUTÍ JEZERO

Labutí jezero — titul v baletní literatuře nejznámější a také nejpřitažlivější jak pro choreografa, který na něm zkouší své tvůrčí schopnosti a fantazii — pro tanečníka, jehož je prubířským kamenem a pro diváka, který odchází z divadla vždy okouzlen poeticností a půvabem tohoto díla. Dílo, které vzniklo před desíti lety poutá dnes především melodickou krásou své hudby — v libretu je však poplatno době svého vzniku. Není snad jediný tvůrce představení, který by nehledal nový pohled na dílo. A tak je tomu i u mne. Budiž mi odpusťteno, že jsem sáhl k úpravě. Považuji prvé jednání rozvleklosti pantomimických scén za nezáživné, ponechal jsem tedy jen taneční hudbu tohoto jednání a snažil se přesto zachovat vše, co je kostrou děje. Tím vzniká obraz stručný, navazující na vlastní děj II. jednání, se kterým tento I. obraz spojuji. Bude to tedy Labutí jezero o 3 jednáních a proměně a diváci nechť posoudí, zda jsem učinil správně.

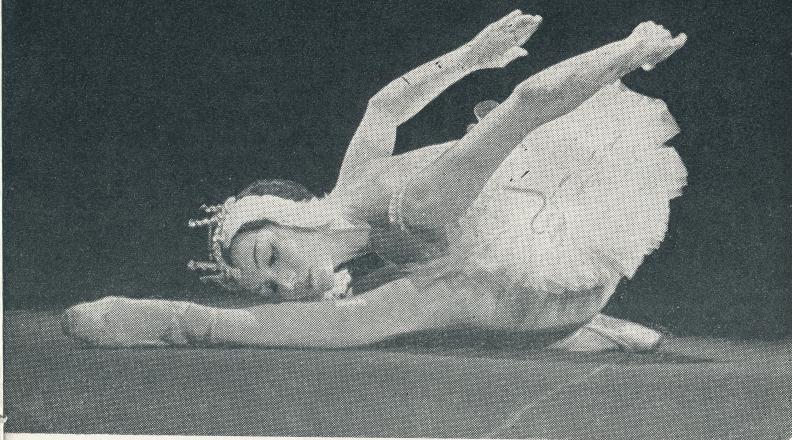
Aurelio Gorzalsky

P. I. ČAJKOVSKIJ — umělec světového formátu je dnes počítán k nejvýznamnějším skladatelům XIX. století. Byl umělcem neobvyčejně jemným a ušlechtilým, jehož ryzí charakter a čistota mravního postoje daly jasný myšlenkový tvar celému skladatelskému dílu.

Čajkovskij zasáhl témaři do všech oborů hudební tvorby. Ve svých orchestrálních, klavírních, vokálních a hudebně-dramatických skladbách vycházel především z melodie. Lyrická, nesmrně citová a vzrušená melodička proniká celým jeho dílem. Její melancholický ráz, tak typický pro Čajkovského, pramenil z umělcevovy duše, v níž se odražely úzkostné pocity člověka doby přelomu století. Jeho hudba i když často naplněna hlubokým lidským smutkem a bolestí nepůsobí nikdy depressoivně. Přes nesmírně vzrušený osobní zážitek, který je ji vypověděn, má vždy širokou, obecně platnou myšlenkovou základnu.

Tyto výrazové rysy jeho tvorby se projevují nejtypičtěji především v jeho šesti symfoních — které vynikají

vzácnou obsahovou a formovou jednotností. Počínaje I. symfonii a konče vrcholnou VI. „Patheticou“. Přesto, že se umělecký profil Čajkovského projevuje nejmohutněji v jeho symfonické tvorbě, přece vytvořil nejpoetičtější obrazy ve svých operách a baletech. Evžen Oněgin a Piková dáma patří dosud k největším pokladům světové operní literatury.

A jeho tři balety — Labutí jezero, Spící krasavice a Louskáček se zasloužily o netušený rozvoj ruského baletního umění.

Se stejnými superlativy by se dalo hovořit o dalších odvětvích jeho tvorby, z komorního oboru — I. a II. smyčcovém kvartetu, klavírním a houslovém koncertu, písňových romancích, či symfonických předehrárkách.

Málokterý skladatel došel tak pronikavého úspěchu doma i za hranicemi a zapůsobil tak mohutně na evropskou hudební kulturu XIX. století jako Čajkovskij. Způsobila to především srozumitelnost jeho hudební řeči, hloubka citu, myšlenková síla a opravdovost s jakou odhaluje vnitřní duševní svět člověka své doby.

V. PAVELCOVÁ

Balet

Labutí jezero

vytvořil Čajkovskij v klasickém období své tvůrčí činnosti, kdy vznikala celá řada jeho nejvýznamnějších děl. V těsné časové blízkosti tohoto díla napsal III. smyčcový kvartet, operu Evžen Oněgin, IV. symfonii tzv. Osudovou. . .

Ve všech těchto dílech se setkáváme se společnými rysy, jež jsou i pro Labutí jezero příznačné. Především s výraznou, širokodechou a vroucí melodií, která je hlavním nositelem myšlenkové náplně těchto děl.

Tragický pohádkový námět Labutího jezera je typickým romantickým příběhem, jehož hlavní obsahovou náplní je boj dobra se zlem se závěrečnou katharsí (viz Dvořákova Rusalka). To je tématika charakteristická pro řadu romantických příběhů, s jakými se setkáváme po celou dobu raného romantismu. Čajkovskij sice vytvořil toto dílo o několik desíletí později, kdy v západní Evropě již vládla těžká atmosféra wagnerovská, udržel si však do této doby přes všechnu tragiku děje světlý étos raných romantiků.

Skladateli byl námět baletu nabídnut přímo z divadla — včetně libreta, které neoplývalo zvláštními literár-

Balet Státního divadla v Ostravě

PETR ILIĆ ČAJKOVSKIJ

Labutí jezero

Balet o 3 jednáních — libretto: V. P. Bägičev, A. F. Gelcer
úprava — zasl. umělec Emerich Gabzdyl

Choreograf: zasl. umělec Em. Gabzdyl
Dirigent: Pavel Vondruška
Scéna: Jan Obšíl
Kostýmy: Fernand Vácha j. h.

Premiera 9. května 1965 v Divadle Zd. Nejedlého

Odetta

Princ Siegfried

Kněžna, jeho matka
Princův šašek

Asistenti choreografie: Julie Jastřembská
a Jarmila Kovalová

Korepetice: František Sonek Inspicient: Karel Raška

Sólo na housle: Mir. Miencil, Jar. Skotnická
Violoncello: J. Bernhauer, K. Erat

Vlasta Pavelcová, nosit. vyznamenání „Za vynikající práci“

Hana Šarounová
Bohuslav Pašek
Richard Böhm
Jarmila Kovalová
Karel Jurčík
Jiří Duží

Ceremoniář
Čaroděj Rudovous

Odilie

Pas de trois

Pas de quatre

Tři labutě

Nevěsty

Princovi přátelé

Valčík a polonéza

Labutě

Danse espagnole

Danse hongroise

Danse napolitaïne

Mazurka

Pážata a dvorní dámy
• žákyně konzervatoře

Robert Hučín
Albert Janiček
Bohuslav Pašek
Vlasta Pavelcová, nosit.
vyznamenání „Za vynikající práci“ Hana Šarounová
Renata Mrnuštíková, Alena
Žáková, Karel Jurčík, Elen
Colombová, Zdenka Rossi,
Richard Böhm, J. Kurovská,
I. Fridrich

Jindra Kurovská, Alena Žáková,
Renata Mrnuštíková,
Zdenka Rossi

Elen Colombová, Helga
Kaločová, Karla Hrdinová
Jana Hamplová, Alena Žáková,
Renata Mrnuštíková,
Zdena Šulcová

Josef Radil, Leo Kratochvíl,
Vlastimil Vrba, Josef Kočáka

L. Baroňová, O. Mitková,
J. Čížová, D. Dobrá, Z.
Šulcová, K. Bončková, Z.
Nedvědová, D. Krásová,
A. Kadlecová, Z. Hritoňová,
L. Skácelová, L. Schindlerová,
R. Hučín, J. Hájek,
J. Hrdina, I. Fridrich

L. Táborská, H. Kaločová,
Z. Šulcová, R. Mrnuštíková,
A. Žáková, K. Hrdinová,
V. Jurčíková, J. Kurovská,
Z. Rossi, E. Colombová,
J. Hamplová
M. Šklíbová*, M. Všiamská*,
L. Ernstová*, V. Surdejová*

Vlasta Pavelcová, nosit.
vzn. „Za vynik. práci“
Hana Šarounová, Albert
Janiček, Karel Jurčík, J.
Duží

Elen Colombová, Z. Rossi,
K. Hrdinová, J. Kurovská,
J. Radil, V. Vrba

O. Mitková, Z. Nedvědová,
D. Dobrá, L. Baroňová,
J. Čížová, K. Bončková,
J. Hájek, J. Hrdina, I.
Fridrich

A. Kadlecová, H. Kaločová,
D. Krásová, V. Jurčíková,
L. Táborská, L. Skácelová,
L. Kratochvíl, J. Kopačka
žákyně konzervatoře

ními hodnotami. Pracoval tedy s látkou, která mu byla určena předem. Tento moment je pro nás tím cennější, že máme možnost poznat, s jakou básnivostí se dovedl tohoto tématu chropit. Je pravda, že námět šel ideálně vstříč charakteru Čajkovského hudby. Labuť vždy znamenala v poetické symbolice touhu po štěstí, věčný let lidské duše za ideálem čistšího života, ale také hrdou a mlčenlivou resignaci. Motiv začarovaných labutí je hluboce spřízněn s drtivými osudovými obrazy V. a VI. symfonie.

Tak vzniklo v roce 1876 dílo, které mělo epochální význam ve vývoji baletní tvorby. Čajkovskij v něm spojil dosavadní výsledky vývoje evropského baletu s moderními psychologickými a dramatickými prostředky soudobé hudby. Jeho zkušenosť symfonika a dramatického skladatele daly baletní hudbě symfonickou šíři, stavebnost a instrumentační bohatství. Zavádí do baletu příznačné motivy, charakterizačním mistrovstvím dosahuje jasné srozumitelnosti hudebního obrazu. Prostřednictvím symfonizace a dramatizace tance a pantomimy vnáší do tohoto žánru ideovou a citovou obsažnost, která zde do této doby scházela.

Tak můžeme říci, že baletní tvorbou Čajkovského se začíná klasická perioda historie baletního umění, od níž vede přímá linka k nejvyspělejším baletům S. Prokofjeva.

—es—

Balety P. I. Čajkovského na ostravské scéně

LABUTÍ JEZERO

1. 15. 4. 1920
Dirigent: F. Kubina
Choreograf: A. Viscussi
2. 13. 3. 1923
Dirigent: F. Kubina
Choreograf: A. Viscussi
3. 27. 3. 1936
Dirigent: J. Singer
Choreograf: J. Hausler
Scéna: V. Kristin
4. 6. 4. 1952
Dirigent: M. Hanák
Choreograf: E. Gabzdyl
Scéna: J. Obšil

SPÍCÍ KRASAVICE

1. 11. 4. 1955
Dirigent: J. Tomšíček
Choreograf: E. Gabzdyl
Scéna: J. Obšil

LOUSKÁČEK

1. 30. 3. 1921
Dirigent: F. Kubina
Choreograf: A. Viscussi	3. 23. 12. 1948
Dirigent: J. Kuchinka
Choreograf: E. Gabzdyl
2. 8. 4. 1939
Dirigent: J. Šimíček
Choreograf: E. Gabzdyl
Scéna: E. Gabzdyl	4. 31. 5. 1959
Dirigent: J. Staněk
Choreograf: E. Gabzdyl
Scéna: J. Obšil

Na našich snímcích vás seznamujeme s těmi, které jste měli možnost jen slyset
— členové operního orchestru s dirigentem P. Vondruškou.

Obsah baletu

I.

Teskná pohádka o Labutím jezeře se odehrává v původné zahradě královského paláce. Princ Siegfried dosáhl plnoletosti a kněžna-matka pořádá na jeho počest bohatou slavnost. Obklopen přáteli sleduje ruch a veselí kolem, sám se však zábavy nezúčastní. Je neklidný — podle matčina přání má si na zítřejší plese zvolit nevěstu. Tedy, čeká ho vážné rozhodnutí. Marně se snaží zamýšleného prince šašek rozptýlit. Náhle však setmělou večerní oblohou se mihne světlý stín. To labutě plují k nedalekému jezeru. Princ začouží po lovu, uchopí kuši a sledován přáteli spěchá do hlužin lesů.

II.

Zastaví se až na břehu tajemného jezera a očarován hledí na překrásnou labuť uprostřed třpytící se hladiny zálité měsíčním svitem. Princ chce zůstat sám, přátele odchází. Bere kuši a míří — labuť však stále uniká. Když se mu konečně podaří labuť dostihnout — objeví se před ním libeňz zjev dívky s korunkou na hlavě. Je to Odetta — královna labutí — zakletá se svými družkami zlým Rudovousem. Kletbu může zrušit pouze věrná, očistující lánska jinocha. Princ je krásou dívky uchvácen a zamilovaný slibuje věčnou lásku. Jejich milostnému objetí chce zabránit Rudovous, ale síla jeho moci zde náhle ochabuje a démon poražen zmizí. Z jezera vystupují i Odettiny družky a tančí tanec labutí. Raní úsvit milence nemilosrdně rozloučí — Odetta i se svými družkami se musí vrátit opět na jezero.

III.

Začal velkolepý ples na kterém má princ Siegfried slavit své zasnoubení. Všechny nevěsty však odmítá

— před očima má stále zjev Odettin. Mezi hosty se vloudí Rudovous se svou dcerou Odilií. Vzala na sebe podobu Odetty a prince úplně zmata. Rozechvěn přede všemi podává Odili ruku.

Démon dosáhl svého a mizí. Je zrazena přísaha věnosti. Zjev neštastné labutě, který se princ náhle zjevuje, hlásá jeho omyl. V hrůze prchá k jezeru.

Odettiny družky čekají na návrat své královny. Zlomená falešnou přísahou, klesá Odetta na břehu jezera. Zatím ji princ dostihl a opakuje svou přísahu a prosí za odpustění.

Kletba Rudovousova je opět ohrožena. Hladina jezera se rozbourí a zjevuje se běsnící démon. Vrhá se na prince a odehrává se urputný boj mezi dobrem a zlem. Láska Odetty a prince však láme prokletí a Rudovouse zahubí.

Na zadní straně obálky A. ŠAROUNOVÁ

BALET STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ